

**MENKUL KIYMETLER BORSASI ARACI KURUMLARINDA İŞLEM YAPAN
YATIRIMCILAR ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA**

Kemal Poyraz*

İlker Nayır**

ÖZET

Günümüzde Bilimsel ve Teknolojik gelişim, her alanda olduğu gibi yatırım alanında da yeni açılımlara neden olmuştur. Bireysel tasarrufların değerlendirilmesindeki araçlar geçmiş ile günümüz arasında farklılık göstermiş, bu anlamda menkul kıymetler borsasında yatırım önem kazanmıştır. Ancak bu yatırım çeşidinde oyuncular (veya yatırımcıların) konu ile ilgili yeterli bilgi düzeyleri tartışılacak bir konu niteliğindedir. Bu çalışma ile, borsada yatırım yapan ve aracı kurumlar ile bu işlemlerini yürütenlerin sosyo-ekonomik-demografik bazı değişkenler itibariyle incelenmesi ve yatırım yaparken düşünce ve tutumlarına yönelik bilgiye ulaşılması amaçlanmaktadır. Çalışma uygulamaya yönelik olarak planlanmış, sonuç ve değerlendirmeler bu açıdan yapılmıştır. Sermaye piyasası ve menkul kıymetler borsasına ait teorik yapı ve konular çalışmanın temel konusunu oluşturmamaktadır. Bu konuda literatürdeki bir çok kaynağın incelenmesi yeterli olacaktır.

ABSTRACT

Today, scientific and technological developments led to new aspects in investment area as well as in all other areas. Way of individual savings has changed since then and now, so investment at stock exchange has more importance now. On the other hand, the actors' and investors' knowledge level about this kind of investment is unfortunately open to discussion. In this study, it is aimed to examine the stock investors and the investors who act with the help of brokerage houses, their socio-economical and demographic aspects. It is also aimed to have information about what is their ideas and attitudes while investing. This is an applied study and the results and the evaluations were made in this aspect. Theoretical structures and subjects about capital market and stock exchange aren't the basic subjects of this study. Scanning the literature about the aforementioned subject is adequate and there is no need to give a detailed information.

* Yard. Doç. Dr. Dumlupınar Üniversitesi, İİBF Öğretim Üyesi.

** Borsa Aracı Kurum Uzmanı

1- SERMAYE PİYASASI KURUMLARI VE FAALİYETLERİ

Sermaye piyasası kanuna göre faaliyette bulunacak “Sermaye piyasası kurumları”

- Aracı kuruluşlar (Yetki almış bankalar ve aracı kurumlar).
- Yatırım ortaklıkları
- Sermaye piyasasında faaliyet göstermesine izin verilen diğer kurumlardır.

Aracı kuruluşlar SPK md-32’de “Aracı kurumlar” olarak belirtilmektedir.¹

Sermaye piyasası kanunundan “Sermaye Piyasası Kurumları” tanımına dahil edilmeyen bankalarda sermaye piyasası faaliyetlerinde bulunurlar. Bankalar faaliyetlerinde SPK hükümlerine tabidirler. Yeni ve ilk defa piyasaya sürülen menkul kıymetler birincil sermaye piyasasında satılırlar. Çoğu şirketler menkul kıymet ihracı işlemleri nedeniyle sermaye piyasasından hizmet veren uzmanlaşmış aracı kuruluşlara başvurmaktadır. Aracılık hizmetleri borsa bankerleri, komisyoncular, diğer aracı kurumlar ve ticari mevduat bankaları tarafından yerine getirilmektedir. Aracı kurumların, aracılık kapsamında olmak üzere her bir ayrı faaliyet için kuruldan yetki belgesi almak kaydıyla yapacakları sermaye piyasası faaliyetleri ise;

- a) Kurul kaydına alınacak sermaye piyasası araçlarının ihraç veya halka arz yoluyla satışına aracılık etmek.
- b) Daha önce ihraç edilmiş olan sermaye piyasası araçlarının aracılık amacıyla alım-satımı
- c) Ekonomik ve finansal göstergelere, sermaye piyasası araçlarına, mala, kıymetli madenlere ve dövize dayalı vadeli işlem ve opsiyon sözleşmeleri dahil her türlü türev araçlarının alım-satımının yapılmasına aracılık
- d) Menkul kıymetlerin geri alım veya satım taahhüdü ile alım-satımı
- e) Yatırım danışmanlığı
- f) Portföy işletmeciliği veya yöneticiliği olarak sıralanabilir.²

¹ UĞUZ Murat “Menkul Kıymetler Seçimi ve Yatırım Yönetimi” Mali ve Ekonomik Yayınlar, İstanbul, 1990 s.19

² BOLAK Mehmet, “Sermaye Piyasası Menkul Kıymetler ve Portföy Analizi” Beta Basım Yayın A.Ş., İstanbul, 1991 s.71

2- MENKUL KIYMET TANIMI VE MENKUL KIYMETLERE YATIRIM İŞLEVİ

2.1. Menkul Kıymetler Tanımı:

Sermaye piyasasında işlem gören tahvil, hisse senedi, opsiyon hakları, intifa senetleri, gelecek anlaşmaları, müşterek yatırım fonlarına katılma hesaplarını temsil eden sertifikalar ile öteki yatırım araçlarının tümüne birden Menkul Kıymetler adı verilmektedir.³

2.2. Menkul Kıymetlere Yatırım İşlevi:

Yatırım maddi veya manevi çıkar, kar, kazanç sağlamak için önceden yapılan harcama olarak tanımlanabilir.

Bu harcamanın optimal olarak yapılabilmesi beraberinde bazı kriterlerin göz önüne alınmasını gerektirmektedir. Bu kriterler:

- Risk
- Getiri
- Likitide

Olarak sıralanabilir.⁴

Ayrıca

- Ne miktarda ne süreyle yatırım
- Yatırım güvenilirliği
- Yatırımın değerindeki değişimin tespiti/tahmini

bu kriterlere ilave olarak dikkat edilecek noktalar olarak sıralanabilir.⁵

Bu anlamıyla Menkul kıymetlere yatırım, yatırımcının subjektif kararlarına dayalı olmayan, bilgi, analiz ve sayısal çözümler gerektiren bir konu niteliğindedir.

3- MENKUL KIYMETLER BORSASINDA ARACI KURUMLARIN İŞLEVİ

3.1. Yetki ve Sorumlulukları

İlgili mevzuata belirlenen esaslar dahilinde borsada, başkası nam ve hesabına kendi namına yahut kendi nam ve hesabına alım satım yapabilirler. İyi niyet kurallarına göre davranmak, mevzuata, borsa düzen ve disiplinine uygun hareket etmek zorundadırlar. Müşterilerin verecekleri alım ve satım

³ KAZGAN Haydar “Galata Bankerliği” TEB yayını, İstanbul, 1991, s.34

⁴ BEKÇİOĞLU Selim “Hisse Senetlerinin Riskliliği” İstanbul Üniversitesi, İşletme Fakültesi Dergisi, Yıl 10, s 37, 1984, s-59

⁵ BOLAK, a.g.e s.159

emirlerini, kısmen veya tamamen kabul etmeme hakkına sahiptirler; ancak, nedeni açıklamak zorunluluğu olmaksızın bu durumu, müşterilerine veya onların temsilcilerine hemen bildirmekle yükümlüdür. Tarife dışı kurtaj alamaz ve teklif edemezler, menkul kıymetlerin teslimi ve bedellerinin ödenmesi de dahil olmak üzere borsada yaptıkları işlemlerin tümünden sorumludurlar. Yatırımcılarının ve diğer çalışanlarının görevleri çerçevesinde yaptıkları işlemlerden de sorumludurlar. Yapılacak sözleşmelere konulacak hükümlerle üyelerin sorumlulukları kaldırılamaz.⁶

3.2. Aracı kurumların Yapamayacakları İş ve İşlemleri

Mevzuatın imkan verdiği haller olmak üzere, aracılık amacıyla alıp sattıkları sermaye piyasası araçlarına ilişkin veya bunlardan bağımsız olarak kendi mali taahhütlerini (tahvil dahil) içeren evrak çıkaramazlar. Ticari amaçlı kıymetli madenler, döviz ve gayri menkul alım satımında bulunamazlar. Kredili menkul kıymet işlemlerine ilişkin mevzuatın imkan verdiği haller hariç olmak üzere ödünç para verme işlemleri yapamazlar. SPK dan icrası için izin alınan faaliyetler ve bunlara ilişkin iş ve işlemler dışında, hiçbir ticari, sınai ve zirai faaliyette bulunamazlar; sermaye piyasası faaliyetlerini yürütebilmek için gerekli olanın üstünde taşınmaz mal edinemezler. Bankalar Kanunu'nda tanımlandığı üzere mevduat toplayamazlar, mevduat toplama sonucunu verebilecek iş ve işlemler yapamazlar. Mevzuatın imkan verdiği haller haricinde sermaye piyasası araçlarının, belli bir getiri sağlayacağı yolunda her hangi bir yazılı veya sözlü taahhütte bulunamazlar (Bu yasağa, Bankalarda tabidir).

Abartılmış, gerçeğe uymayan, müşterilerini veya kamuoyunu yanıltıcı bilgileri içeren herhangi bir ilan ve reklam ile diğer yazılı ve sözlü açıklamalarda bulunamazlar (Bu yasağa, Bankalarda tabidir).

Sadece, yatırımcılar tarafından verilen satış emrinin yerine getirilmesi için teslim edilen menkul kıymetlerle, müşterinin alım emri gereği satın alınan menkul kıymetleri, Borsa mevzuatında belirlenen satış emrinin geçerlilik süresi ve gerçekleşen alım emrinin tasfiyesi için ön görülen azami süre içinde emanetinde tutabilir. Bu halin dışında, menkul kıymetleri yetkili takas ve saklama kuruluşu dışında bir yerde tutamaz (Bu yasağa, Bankalarda tabidir).

Müşteriye ait sermaye piyasası araçları ve nakit üzerinde, hak ve yetkileri olmaksızın kendileri veya üçüncü şahıslar lehine herhangi bir tasarrufta bulunamazlar (Bu yasağa, Bankalarda tabidir).

⁶ KARSLI Muharrem, “Sermaye Piyasası Borsa Menkul Kıymetler” İrfan Yayıncılık s.112, 1994

Herhangi bir şekilde yanlarında çalıştırdıkları kişilerin, muhatap müşteri aracı kurum ilişkisi dışında imkanlarından yararlanmak suretiyle kendi nam ve hesaplarına işlem yapmalarına olanak sağlayamazlar (Bu yasağa, Bankalarda tabidir).

TTK'nın 329. maddesinde müsaade edilen haller hariç olmak üzere, ihraç ettikleri hisse senetlerini, kendi nam ve hesaplarına alıp satamazlar (Bu yasağa, Bankalarda tabidir).

Herhangi bir sermaye piyasası aracının fiyatını yapay olarak yükseltmek, düşürmek, belli bir seviyede tutmak yahut herhangi bir sermaye piyasası aracının alım ya da satım taleplerini yapay olarak etkilemek veya aktif bir piyasa olduğu izlenimi yaratmak amacıyla;

- Sermaye piyasası aracının mülkiyetinde gerçek anlamda değişme yaratmayan alım-satım işlemi yapamazlar.
- Sürekli olarak kendisiyle veya aynı kişilerle, aynı miktar veya tutarda ve aynı fiyattan sermaye piyasası aracı alım-satımında bulunamazlar.
- Yatırımcıların hak ve yararlarını zedeleyici, iyi niyet kurallarına aykırı hareket ve işlemlerde bulunamayacakları gibi, sermaye piyasalarında yapay fiyat veya Pazar oluşumuna yol açacak veya tasarruf sahiplerinin yatırım kararlarını etkileyecek veya genelde mali piyasalarda fiyatların artıp eksilmesine neden olacak tarzda asılsız, yanlış, yanıltıcı veya yetersiz beyan, açıklama veya ön görülerde bulunamazlar.
- Faaliyetleriyle ilgili olarak üçüncü şahıslarda yanlış veya yanıltıcı bir izlenim uyandıracak fiil ve davranışlarda bulunamazlar.
- Müşterilerin piyasa hakkındaki bilgisizlik ya da tecrübesizliklerinden yararlanıp bunların alım-satım kararlarını etkileyerek kendi lehlerine kazanç sağlayamazlar ve herhangi bir şekilde gelirlerini arttırmak amacıyla müşterilerin gereksiz alım-satım yapmalarına ortam hazırlayamazlar.
- Yukarıda sayılan yasaklanmış fiil ve işlemlerin, kendileri dışında, üçüncü şahıslar tarafından gerçekleştirilmesine herhangi bir şekilde yardımcı olamazlar (Bu yasağa, Bankalarda tabidir).

Kendi hisse senetlerini, temsil eden depo edilen menkul kıymet sertifikalarını ihraç edemezler.⁷

⁷ Sermaye Piyasası ve Borsa Temel Bilgiler Klavuzu, İMKB, İstanbul, 1997, s.58

4- UYGULAMA

Önceki bölümlerde faaliyetlerine, yetki ve sorumluluklarına değinilen aracı kurumlarda işlem yapan müşterilerin sosyo-ekonomik, demografik yapıları ve borsa ile aracı kurum hizmetlerine yönelik tutumları belirlemek amacıyla; Türkiye’de 7 bölgede faaliyet gösteren ve bir bankaya bağlı aracı kurum organizasyonundan yararlanılmıştır. Araştırma 2002 yılı içerisinde gerçekleştirilmiştir.

7 bölgede 29 merkezde toplam 2200 adet anket formunun uygulanması ve 1674 adet formun değerlendirilmesi yapılmıştır.

Bölge ve merkezlere dağıtım müşteri sayıları göz önüne alınarak yapılmış SPSS paket programından yararlanılarak, anket formlarının dökümü sağlanmıştır.

Bu işlem sonrasında oransal olarak anket sorularının dökümü ve ki-kare sınamaları ile bilgi üretiminin yapılması sağlanmıştır.⁸

Bazı değişkenler açısından oransal değerler.

Soru 1: Yaş Değişkeni

	N	%
18-28	408	24,4
18-28	601	35,9
38-48	394	23,5
48'den fazla	271	16,2
Toplam	1674	100,0

Yorum: Borsa yatırımcılarının büyük bir kısmı genç ve orta yaşlı yatırımcılar oluşturmaktadır. Borsayı takip eden kesimin yaş seviyesinin düşük olması İ.M.K.B.’nin yeni bir oluşum olması yönüyle ilgi çekicidir.

Soru 2: Cinsiyet Değişkeni

	n	%
Erkek	1373	82,0
Bayanlar	301	18,0
Toplam	1674	100,0

⁸ ÇÖMLEKÇİ Necla “**Temel İstatistik İlke ve Teknikleri**” Bilim Teknik Yayınevi, 1998, s.367

Yorum; Borsa müşterilerinin çok büyük bir kısmı erkek yatırımcılar oluşturmaktadır. Erkeklerin oranı % 82 gibi yüksek bir orandır, Bu oran bayanlar için % 18' dir. Zaman içerisinde borsaya bayan yatırımcılarında girmesi borsa aracı kurumlarının verecekleri hizmetlerin kalitesiyle paralel olacaktır.

Soru 3: Eğitim düzeyi değişkeni.

	n	%
İlkokul	114	6,8
Ortaokul	298	17,8
Lise	746	44,6
Üniversite	452	27,0
Lisansüstü	64	3,8
Toplam	1674	100,0

Yorum: Borsa müşterilerinin eğitim düzeyleri, % 44 gibi bir oranda lise. % 27 gibi bir oranda üniversite eğitimi almış insanlardan oluşmaktadır. Borsada yatırım yapanların eğitim düzeylerinin orta öğretim ağırlıklı olması teknik analizin veya analiz tekniklerinin kullanımındaki yetersizliğe bir kaynak olarak gösterilebilir.

Soru 4: Şu anki mevcut işiniz?

Meslek	n	%
Esnaf	544	32,5
Kamu Personeli	560	33,5
Öğrenci	74	4,4
Serbest Meslek	496	29,6
Toplam	1674	100

Yorum: Borsa müşterilerinin büyük bir bölümü, esnaf ve kamu personeli oluşturmaktadır, Bu oranlar %29 ile serbest meslek takip etmektedir. Borsadaki yatırımcıların çeşitlilik göstermesi borsanın değişik sermayelere yon vermesi açısından önemlidir,

Soru 5: Mevcut isinizde ne kadar maaş alıyorsunuz?

Milyon TL.	n	%
200-400	687	41,0
400-600	577	34,5
600-800	248	14,8

800' den fazla	162	9,7
Toplam	1674	100,0

Yorum- Borsa müşterilerinin büyük çoğunluğunu orta gelir seviyeli müşteriler oluşturmaktadır, Orta tabakadan borsaya olan ilgi oldukça fazladır, Aslında bu sevindirici bir olaydır. Ancak kayıp dağılımının orta gelir düzeyindeki konumunun önemle analiz edilmesi gerekmektedir. Borsa müşterilerinin hisse senedi alırken dikkat etmeleri gereken en önemli borç para ve kredi ile hisse senedi almamaya özen göstermeleridir.

Soru 6: Sizce Türkiye' de Borsa müşterileri bilinçli mi?

	n	%
Evet	849	50,7
Hayır	825	49,3
Toplam	1674	100,0

Yorum Türkiye deki borsa müşterilerini bilinçli bulanların oranı % 50 iken , borsa müşterilerini bilinçli bulmayanların oranı % 49' dur. Yatırımcıların bilinçlenmesi kısa dönemli bir olgu değildir. Bu zaman içerisinde olacaktır.

Soru 7: Borsayı diğer yatırım araçları arasından neden tercih ettiniz?

	n	%
Getiri açısından tercih ettim	674	40,3
İyi bir yatırım aracı olarak gördüğüm için tercih ettim	532	31,8
Güncelliğinden dolayı tercih ettim	184	11,0
Piyasadaki konu ile ilgili görüş beyan eden kişi yada kuruluşlardan etkilenecek tercih ettim	284	17,0
Toplam	1674	100,0

Yorum: Borsayı getiri açısından tercih edenlerin oranı %40' dir. Borsayı iyi bir yatırım aracı olarak görenlerin oranı % 31' dir. Değişik çevre faktörlerinden etkilenenlerin oranı ise % 17'dir.

Soru 8. Borsada işlem yapan müşteriler zaman içerisinde bilinçlenebilirler mi?

	n	%
Evet	1039	62,1
Hayır	635	37,9
Toplam	1674	100,0

Yorum: Borsada işlem yapan müşterilerin zaman içerisinde bilinçlenmeleri borsa ve sermaye piyasaları hakkında verilecek eğitimle olacak bir şeydir, Zaman içerisinde insanların bilinçleneceklerini

savunanların oranı % 62' dir. Hayır bilinçlenemezler diyenlerin oranı ise % 37' dir.

Soru 9: Bireysel müşteriler tesadüfi olarak mi alım satım yapmaktadırlar?

	n	%
Evet	587	35,1
Hayır	257	15,4
Fikrim Yok	830	49,6
Toplam	1674	100,0

Yorum: Borsa müşterilerinin % 35'lik bir kısmı tesadüfi olarak alım yaptıklarını savunurken, % 49'luk bir kesim konu hakkında herhangi bir fikrinin olmadığını beyan etmektedir- Yatırımcıların büyük bir çoğunluğu yatırım yaparken içgüdüleriyle, kulaktan dolma bilgileriyle, tüyo denen fakat güvenilirliği meçhul olan duyumlarla yatırımlarına yön vermektedirler,

Soru 10: Yatırım yaparken mali analiz ve teknik analiz yöntemlerinden hangisi daha etkili oluyor?

	n	%
Mali Analiz	430	25,7
Teknik Analiz	317	18,9
Hiçbiri	927	55,4
Toplam	1674	100,0

Yorum: Yatırım yaparken hisse senetlerini iyi seçmek önemlidir Yatırımcılar hisse seçimini genellikle tavsiyeler, kulaktan dolma bilgiler veya sadece hisse senedi almak için ezbere alış yapmaktadırlar, Bu soruya cevap verenlerin oranı bu savımızı desteklemektedir. Yatırım yaparken hiçbir yöntemi kullanmayan yatırımcı oranı % 55 gibi oldukça yüksek bir rakamdır.

Soru 11: Borsadaki spekülâtif hareketleri doğru buluyor musunuz?

	n	%
Evet	317	18,9
Hayır	1357	81,1
Toplam	1674	100,0

Yorum: Borsa müşterilerinin çok büyük bir çoğunluğu spekülâtif hareketleri doğru bulmamaktadırlar Bu oran % 81' dir. Borsadaki spekülâtif hareketler küçük yatırımcılar olumsuz etkileyen en önemli faktörlerden bir tanesidir. Spekülâtif hareketlere engel olmak için sermaye piyasalarında son

dönemlerde bazı uygulamalar getirilmiş, bu spekülâtif hareketleri yapan kişi ve kuruluşlara işlem yasağı konularak engellenmeye çalışılmıştır.

Soru 12: Spekülâtif hareketler sizleri nasıl etkiliyor?

	n	%
Olumlu	233	13,9
Olumsuz	571	34,1
Hem olumlu hem olumsuz	870	52,0
Toplam	1674	100,0

Yorum: Spekülâtif hareketler genellikle borsa müşterilerini olumsuz etkilemektedir. Borsa müşterileri spekülâtif hareketlerin kendilerini hem olumlu hem de olumsuz etkilediğini düşünmektedirler, bu oran % 52 dir. Olumsuz etkiliyor diyen oran ise % 34' dur. Her ne kadar spekülâtif hareketlerin kendilerini olumlu etkilediğini savunan kişiler olsa da bu yazı-tura benzeri bir şans oyunundan öte bir şey değildir.

Soru 13: Müşterilere uygulanan komisyon oranları işlem hacmini nasıl etkiliyor?

	n	%
Olumlu	571	34,1
Olumsuz	464	27,7
Etkilemiyor	639	38,2
Toplam	1674	100,0

Yorum: Borsa yatırımcılar için önemli bir konuda komisyon oranlarıdır. Borsa müşterilerinin % 38'lik bir kısmı komisyon oranlarını etkilemediğini belirtmektedirler, %34' luk bir müşteri kitlesi ise olumsuz etkilenmektedir. Komisyon oranları yüksek olan yatırımcılar işlem hacimlerini genellikle düşük tutmaktadırlar, bu aracı kurumları olumsuz etkilemektedir.

Soru 14. Borsa müşterilerine eğitim ve seminer uygulaması hakkındaki görüşünüz nedir?

	n	%
Olumlu	1331	79,5
Olumsuz	123	7,3
Gereksiz	220	13,1
Toplam	1674	100,0

Yorum: Borsa müşterilerinin bilinçlenmesi borsanın gelişmesi açısından çok önemlidir. Borsa müşterilerinin büyük bir bölümü eğitim ve seminer uygulamasına olumlu bakmaktadır, bu oran % 79 gibi oldukça yüksek bir

rakamdır. En azından haftada bir gün borsa müşterilerine uygulanacak eğitim programıyla bilinçli yatırımcılar yetiştirmemiz mümkün olabilecektir. Unutulmamalıdır ki bilinçli müşteri hem yatırım uzmanlarının işlerinin kolaylaştırarak hem de kurtlara yem olmayacaktır.

Soru 15: Borsa ile ne kadar zamandan beri ilgileniyorsunuz?

	n	%
1-4 Yıl	901	53,8
4-8 Yıl	545	32,6
8-12 Yıl	147	8,8
12-16 Yıl	81	4,8
Toplam	1674	100,0

Yorum- Borsaya son bir kaç yıldan bu yana korkunç bir talep gelmiştir, bu araştırmadan da bu sonu9 çıkmaktadır, Borsayı 1-4 yıldan bu yana takip edenlerin oranı %53' tur, Bunu % 32 ile 4-8 yıl takip etmektedir. Buradan çıkan sonuç daha yeni bir borsa kültürümüzün olduğudur. Borsaya yeni giren yatırımcıları ürkütmeden, borsadan soğutmadan borsanın içinde tutmalıyız.

Soru 16: Borsayı kısa zamanda çok para kazanmak için mi yoksa uzun vadeli yatırım için mi tercih ettiniz?

	n	%
Kısa Dönemli Yatırım İçin	623	37,2
Uzun Dönemli Yatırım İçin	574	34,3
Başlangıçta böyle bir düşüncem yoktu	477	28,5
Toplam	1674	100,0

Yorum: Borsa müşterilerinin % 37'lik bir kısmı borsayı kısa dönemli bir yatırım aracı olarak görmektedirler. Borsayı uzun dönemli yatırım aracı olarak görenlerin oranı ise %34,3 dir. Borsaya girdiğinde herhangi bir düşüncesi olmayan müşterilerin oranı ise % 28,5 dur, kazanç, açısından oldukça kötü bir şeydir. Borsayı kısa dönemli bir yatırım aracı olarak görenler her zaman kaybetmişlerdir. Yatırımdan kazanç elde edebilmek için hisse senetlerini uzun dönemli tutmak gerekmektedir.

Soru 17. Yatırım uzmanlarından beklentiniz nelerdir?

	n	%
Daha fazla yönlendirme yapmalıdırlar	732	43,7
Seanslardan sonra eğitim vermelidirler	396	23,7
Kriz dönemlerinde müşteriye motive etmelidirler	546	32,6

Toplam	1674	100,0
--------	------	-------

Yorum: Borsa müşterilerinin büyük bir çoğunluğu, yatırım uzmanlarından daha fazla yönlendirme yapmalarını talep ederken, ikinci olarak kriz dönemlerinde müşterileri motive etmeleri istenmektedir. Bunlar eğitim ve seminer talebi takip etmektedir. Bu oranlar müşterilerin yeterince yönlendirilmediklerini göstermektedir.

Soru 18: Yatırım uzmanlarından beklentilerinize yanıt alabilmekte misiniz?

	n	%
Evet	414	24,7
Hayır	420	25,1
Kısmen	840	50,2
Toplam	1674	100,0

Yorum: Borsa müşterilerinin % 50'lik kısmı yatırım uzmanlarından beklentilerine kısmen cevap alabilmektedirler, % 25'lik kısım ise beklentilerine yanıt alamamaktadır %24 lük oran ise yatırım uzmanlarından beklentilerine yanıt alabilmektedirler. Bu oranlardan çıkan sonuç yatırım uzmanlarının seçiminin çok önemli olduğunu göstermektedir. Yatırım uzmanlarının eğitim düzeyleri ve bilgi düzeyleri çok önemlidir. Borsa müşterilerinin bilinçlenebilmeleri ve yatırım uzmanlarının beklentilerine cevap alabilmeleri için önce yatırım uzmanlarının bilinçli olmaları gerekmektedir. Aracı kurumlar eğitim düzeylerine bakmaksızın portföy uğruna seans salonlarına dealarlar alınmaktadır. Bu çok yanlış bir uygulamadır. Portföy tek başına önemli bir şey değildir, önemli olan insana verilen hizmettir.

Soru 19: Borsayı genel olarak hangi kaynaklardan takip ediyorsunuz?

	n	%
TV/Radyo	427	25,5
Gazete ve ekonomi dergilerinden	371	22,2
İnternet	253	15,1
Aracı kurumlardan	623	37,2
Toplam	1674	100,0

Yorum: Borsa yatırımcılarının % 32,2'lik bir bölümü borsayı aracı kurumlardan takip etmektedirler, Bunu %25,5 ile TV/Radyo takip etmektedir. Gazete ve ekonomi dergilerinden ise % 22,2'lik yatırımcı kitlesi yararlanmaktadır. İnterneti kullanan yatırımcı oram % 15,1' dir. Gelişen teknolojik imkanlarla beraber yatırımcılar borsayı seans salonlarına gelmeden televizyon ve internet gibi iletişim araçlarından takip

etmektedirler. Yeterli zaman olan insanlarda borsayı seans salonlarından takip etmektedirler.

Soru 20: Borsadaki iniş ve çıkışlardan paniğe kapılıyor musunuz?

	n	%
Evet	691	41,3
Hayır	287	17,1
Bazen	696	41,6
Toplam	1674	100,0

Yorum: Borsadaki dalgalanmalarda yatırımcıların % 41' lik kısmı panik yapmaktadırlar. %41'tik kısmı ise bazen paniğe kapılmaktadırlar, bu durum insanların borsadaki dalgalanmalarda panik satış yapma olasılıklarının yüksek olduğunu bizlere göstermektedirler. Borsadaki dalgalanmalar insanlar borsadan uzaklaştırmaktadır.

Soru 21: Borsanın şu an itibariyle yeterli bir kitleye ulaştığını düşünüyor musunuz?

	n	%
Evet	938	56,0
Hayır	736	44,0
Toplam	1674	100,0

Yorum: Borsa yatırımcılarının % 56' lik bir bölümü borsanın yeterli bir kitleye ulaştığını savunurken % 44'luk bir kısmı yeterli bir kitleye ulaşmadığını savunmaktadır Borsanın son bir kaç yıldır medyada on plana çıkılması, ekonomiyle iç dış olması, bu konuda görüş beyan eden insanların çoğalmasıyla birlikte borsaya olan talep gerçekten artmış, hatta çok değişik kitlelere ulaşmak insanlar zarara uğratmıştır, Borsada son yıllarda bilinçsiz yatırımcılar çoğalmıştır.

Soru 22: Borsadaki dalgalanmaların sebebi sizce nedir?

	n	%
Şirketlerin mali yapısının güçlü olması	340	20,3
Spekülatif hareketlerin Çok fazla olması ve Yatırımcıların bilinçli hareket etmemeleri	515	30,8
Yeni oluşum içinde olan bir borsa olması	146	8,7
Siyasi/Ekonomik ortam	673	40,2
Toplam	1674	100,0

Yorum; Borsa yatırımcılarının borsadaki dalgalanmaların daha (Çok siyasi ve ekonomik yapıya bağlı olduğunu savunmaktadırlar, Daha sonra Spekülatif hareketlerin dalgalanmalarda etkili olduğu yüksek bir oranda

belirtmiştir. Türk sermaye piyasasının derinliğinin olmaması ve Türkiye' deki Jeopolitik konumundan dolayı piyasamız çok fazla dalgalanmaya maruz kalmaktadır.

Soru 23: En (Çok takip ettiğiniz hisse senetleri hangi endekste yer almaktadır?

	n	%
Ulusal 30 Endeksi	653	39,0
Ulusal 50 Endeksi	268	16,0
Ulusal 100 Endeksi	448	26,8
Diğerleri	305	18,2
Toplam	1674	100,0

Yorum Borsa müşterilerinin takip ettikleri hisseler arasında bir farklılaşma söz konusudur. Genellikle borsa müşterileri endeks 30 ve endeks 100 hisselerini takip etmektedirler.

Kİ-KARE SINAMALARI *

1-Borsadaki Müşterilerin Yaşı İle Gelirleri Arasında Bir İlişki Var Mıdır?

Yaş\Gelir	200-400	400-600	600-800	800'den fazla	TOPLAM
18-28	239/167,4	239/140,6	33 / 60,4	29/39,4	408
28-38	232 / 246,6	253/207,1	88 / 89,3	28/58,1	601
38-48	129 / 161,6	139/135,8	81/58,3	45/38,1	394
48'den fazla	87/ 111,2	78 / 93,4	46/40,1	60 / 26,2	271
TOPLAM	687	577	248	162	1674

Ho: İlişki Yoktur

Hi .İlişki Vardır

$$\chi^2 = \sum_{i=1}^{16} \frac{(G - B)^2}{B}$$

$$\chi^2 = 147,8$$

$$\chi^2 = 16,82$$

Yorum: Ho red

Borsa müşterilerinin yaşı ile gelirleri arasında bir ilişki vardır. Borsa müşterilerinin yaşı arttıkça gelirlerinde de bir yükseliş olduğu

* Sinamalarda $\alpha = 0.05$ olarak alınmıştır.

gözlenmektedir. Orta yaş ve üzeri müşteriler borsaya daha çok kaynak yaratmaktadır, Genç yatırımcılar olan 28-38 yaş grubu arasındaki müşteriler de gelir açısından iyi bir seviyeye sahiptirler. Bu yatırımcıların borsaya olan genel eğilimi yüksek olmuştur.

2-Borsa Müşterilerinin Cinsiyetleri İle Borsayı Takip Ettikleri Kaynaklar Arasında Bir İlişki Var Mıdır?

Cinsiyet\Kaynak	TV-Radyo	Gazete,Eko.Drg.	Internet	Araç Kurum	TOPLAM
Erkek	362/350,7	274 / 303,2	200/208,1	536/509,7	1372
Bayan	66 / 77,2	96 /66,7	54/45,8	86 / 112,2	302
TOPLAM	428	370	254	622	1674

Ho-İlişki Yoktur

Hi: İlişki Vardır

$$\chi^2 = \sum_{i=1}^8 \frac{(G - B)^2}{B}$$

$$\chi^2 = 26,6$$

$$\chi^2 = 7,81$$

Yorum: Ho red

Borsa müşterilerinin cinsiyetleri ile borsayı takip ettikleri kaynaklar arasında bir ilişki vardır. Erkek yatırımcılar borsaya aktif olarak katılmayı tercih ederlerken, bayan çok uzaktan takip etmeyi tercih ederken, borsayı, TV, radyo, gazete ,ekonomi dergileri, internet, teletex gibi iletişim araçlarını tercih etmektedirler.

3-Borsadaki Müşterilerin Eğitim Düzeyleri İle Gelirleri Arasında Bir İlişki Var Mıdır?

Eğitim\Gelir Seviyesi	200-400	400-600	600-800	800' den fazla	TOPLAM
İlkokul	64/48,1	34/40,3	10/17,1	9/11,2	117
Ortaokul	144/123,4	101 / 103	34 / 44,08	21/28,8	300
Lise	314/306,6	284 / 257,2	90 / 109,4	57/71,6	745
Üniversite	161 / 185,6	144 / 155,7	92 / 66,2	54 / 43,3	451
Lisansüstü	6/25,1	15/21,06	20 / 8,9	20/5,8	61
TOPLAM	689	578	246	161	1674

Ho:İlişki Yoktur

Hi ;İlişki Vardır

$$\chi_h^2 = \sum_{i=1}^{20} \frac{(G - B)^2}{B}$$

$$\chi_h^2 = 107,68$$

$$\chi_t^2 = 21,3$$

Yorum: Ho red

Borsa müşterilerinin eğitim düzeyleri ile gelirleri arasında bir ilişki vardır. Eğitim düzeyleri yükseldikçe müşterilerin gelirleri yükselmektedir, Eğitim düzeyinin yükselmesi ile birlikte borsanın kazancının artması ve bununla beraberde gelirlerin artması gözlenmektedir.

4-Borsadaki Müşterilerin Eğitim Düzeyleri İle Yatırım Yaparken Uyguladıkları Yöntemler Arasında Bir İlişki Var Mıdır?

Eğitim Kullanılan Düzeyi Yöntem	Teknik Analiz	Mali Analiz	Hiçbiri	TOPLAM
İlkokul	23/21,5	10/29,2	81/63,1	114
Ortaokul	39/56,4	63/76,5	196/165,02	298
Lise	116/141,2	463/413,1	167/191,6	746
Üniversite	121/85,4	161/249,7	169/115,8	451
Lisansüstü	18/123	26/35,9	21/16,6	65
TOPLAM	317	430	927	1674

Ho: İlişki Yoktur

Hi İlişki Vardır

$$\chi_h^2 = \sum_{i=1}^{16} \frac{(G - B)^2}{B}$$

$$\chi_h^2 = 121,79$$

$$\chi_t^2 = 15,81$$

Yorum: Ho red

Borsa müşterilerinin eğitim düzeyleri ile yatırım yaparken uyguladıkları yöntemler arasında bir ilişki vardır. Eğitim düzeyi yükseldikçe müşterilerin yatırım anlayış değişmektedir. Müşterilerin eğitim düzeyinin yükselmesi daha mantıklı karar vermelerine, mali ve teknik analiz yöntemlerinin daha çok kullanmalarından etken olmaktadır Eğitim düzeyi düşük olan müşteriler teknik ve mali analiz yöntemlerini pek fazla kullanmamaktadır.

5-Borsadaki Müşterilerin Cinsiyetleri İle Yatırım Uzmanlarından Beklentilere Cevap Alma Arasında Bir İlişki Var Mıdır?

Beklentiye Yaş\ Cevap	Evet	Hayır	Kısmen	TOPLAM
Bayan	125/82,5	98 / 75,5	78/142,5	301
Erkek	336/378,1	322 / 344,4	715/650,4	1373
TOPLAM	461	420	793	1674

Ho:İlişki Yoktur

Hi :İlişki Vardır

$$\chi^2_h = \sum_{i=1}^6 \frac{(G - B)^2}{B}$$

$$\chi^2_h = 164,1$$

$$\chi^2_t = 16,92$$

Yorum: Ho red

Bayan ve erkek borsa yatırımcılardan genelde yatırım uzmanlarından beklentilerine yanıt almalarına rağmen, tam olarak yatırım uzmanlarından memnun olduklarını söyleyemeyiz, Yatırım uzmanlarının eğitim düzeyleri, tahsilleri insanlara yön verebilmelerinde oldukça önemlidir. Maalesef borsa konusunda fazla deneyim sahibi olmayan insanlar seans salonlarda görmekteyiz, bu arkadaşların yeterli bilgi ve deneyimi olmaması yatırımcıların doğru bilgi almalarını engellemektedir. Yöneticilerin bu konuda çok dikkatli olmadan gerekmektedir.

6-Borsadaki Müşterilerin Yaşı İle Takip Ettikleri Zaman (Yıl) Arasında Bir İlişki Var Mıdır?

Yaş\Zaman(Yıl)	1-4	4-8	8-12	12-16	TOPLAM
18-28	292/220,1	97/133,4	9/35,6	11/19,7	409
28-38	331/323,4	214/196,02	41/52,4	15/28,8	601
38-48	165/212,06	147 / 128,5	60 / 34,3	22/19,06	394
48' den fazla	113/145,3	88/88,6	36/23,5	33 / 13,06	270
TOPLAM	901	546	146	81	1674

Ho:İlişki Yoktur

Hi:İlişki Vardır

$$\chi^2_h = \sum_{i=1}^{16} \frac{(G - B)^2}{B}$$

$$\chi^2_h = 164,1$$

$$\chi^2_t = 16,92$$

Yorum: Ho red

Borsa müşterilerinin yaşı ile borsayı takip ettikleri zaman (yıl) arasında bir ilişki vardır. Borsa müşterilerinin yaşı yükseldikçe borsa tecrübeleri ve birikimleri artmaktadır Türkiye'de borsa müşterileri borsayla son 4-5 yıldan bu yana yoğun olarak ilgilenmektedir Her yas grubundan bütün yaş grupları genelde borsayı son dönemde yoğun olarak takip etmektedirler.

Ki-Kare HOMOJENLIK SINAMASI*

1-Bölgeler Arasından Müşterilere Uygulanan Komisyon Oranları Arasında Bir Tutum Birlikteliği Var Mıdır?

	Düşük	Normal	Yüksek	TOPLAM
Marmara	67/57,5	281/322,4	222/190	570
İç Anadolu	8/11,6	77/65,05	30/38,3	115
Karadeniz	4/8,9	60/50,3	25/29,6	89
Akdeniz	27/35,2	186/197,4	136/116,3	349
Ege	33/30,6	210/171,9	61/101,3	304
Doğu Anadolu	10/12,4	52/69,5	61/41	123
Güneydoğu Anadolu	20/12,5	81/70,1	23/41,3	124
TOPLAM	169	947	558	1674

Ho: Bölgeler arasında komisyon oranları açısından tutum yönüyle görüş birlikteliği vardır.

Hi: Bölgeler arasında komisyon oranları açısından tutum yönüyle görüş birlikteliği yoktur.

$$\chi^2 = \sum_{i=1}^{21} \frac{(G - B)^2}{B}$$

$$\chi^2 = 75,83$$

$$\chi^2 = 21,03$$

Yorum: Ho red

Bölgeler arasında müşterilere uygulanan komisyon oranları yönüyle tutum açısından bir görüş birlikteliği yoktur, Farklılık vardır. Borsa müşterileri genelde müşterilere uygulanmakta olan komisyon oranları yüksek bulunmaktadır, Komisyon oranlarının yüksek olması borsadaki işlem hacimlerini de olumsuz etkilemektedir. Borsada uygulanan komisyon oranları normal bulunan borsa yatırımcıları da vardır. Fakat bu grup çok değildir. Bunun yanında komisyon oranlarının işlem hacimlerini

* $\alpha = \%5$ olarak alınmıştır.

etkilemediğini söyleyenlerde bulunmaktadır Borsaya olan ilgiyi arttırmak için komisyon oranlarının uygun seviyelere çekilmesi borsanın geleceği açısından çok önemlidir.

2-Bölgeler Açısından Müşterilere Uygulanan Eğitim Ve Seminer Uygulaması Arasında Bir Tutum Birlikteliği Var Mıdır?

Bölge	Olumlu	Olumsuz	Gereksiz	TOPLAM
Marmara	458/453,2	28/41.8	84/74,9	570
İç Anadolu	100/91,4	3/8,4	12/15,1	115
Karadeniz	68/70,7	8/6,5	13/11,6	89
Akdeniz	259/277,4	33/25,6	57/45,8	349
Ege	275/241,7	11/22,3	18/39,9	304
Doğu Anadolu	86/97,7	16/9,03	21/16,1	123
Güneydoğu Anadolu	85/98,5	24/9.1	15/16,2	124
TOPLAM	1331	123	220	1674

Ho: Bölgeler arasında uygulanan eğitim ve seminer uygulaması açısından tutum yönüyle görüş birlikteliği vardır.

Hi: Bölgeler arasında uygulanan eğitim ve seminer uygulaması açısından tutum yönüyle görüş birlikteliği yoktur.

$$\chi^2_h = \sum_{i=1}^{21} \frac{(G - B)^2}{B}$$

$$\chi^2_h = 73,45$$

$$\chi^2_t = 21,03$$

Yorum: Ho red

Bölgeler arasında müşterilere uygulanan eğitim ve seminer uygulaması tutum açısından bir farklılık vardır Bu farklılıklar çeşitli sebeplerden kaynaklanabilmektedir, Bunlar, aracı kurum yöneticilerinden, bölgelerde uygulanan program farklılıklarından, bölgedeki eğitim ve kültür farklılıklarından, aracı kurum çalışanlarının yanlış seçim ve yönlendirmelerinden kaynaklanabilmektedir. Borsa müşteri!eri genellikle müşterilere uygulanacak olan eğitim ve seminer uygulamalarına olumlu olmaktadır.

3-Bölgeler İle Müşterilerin Takip Ettikleri Hisse Senetleri Arasında Bir Görüş Birlikteliği Var Mıdır?

	Ulusal 30	Ulusal 50	Ulusal 100	Diğerleri	TOPLAM
Marmara	243/222,3	87/91,2	119/152,5	121/103,8	570
19 Anadolu	43/44,8	12/18,4	44/30,7	16/20,9	115
Karadeniz	26/34,7	15/14,2	38/23,8	10/16,2	89
Akdeniz	116/136,1	63/55,8	116/93,4	54/63,5	349
Ege	164/118,5	59/48,6	45/81,3	36/55,3	304
Doğu Anadolu	26/47,9	14/19,6	37/32,9	46/22,4	123
Güneydoğu Anadolu	35/48,3	18/19,8	49/33,1	22/22,5	124
TOPLAM	653	268	448	305	1674

Ho: Bölgeler arasında takip edilen hisseler açısından tutum yönüyle görüş birlikteliği vardır.

Hi: Bölgeler arasında takip edilen hisseler açısından tutum yönüyle görüş birlikteliği yoktur.

$$\chi^2_h = \sum_{i=1}^{28} \frac{(G - B)^2}{B}$$

$$\chi^2_h = 135,3$$

$$\chi^2_t = 28,87$$

Yorum: Ho red

Bölgeler arasında takip edilen hisseler açısından tutum yönüyle görüş birlikteliği yoktur. Bu farklılıklar, müşterilerin eğitim ve yöntemleri, gelir seviyeleri, yönlendirilmeleri aldıktan borsa eğitimi gibi sebeplerden dolayı ortaya çıkabilmektedir,

4-Eğitim Düzeyleri İle Müşterilere Uygulanan Eğitim Ve Seminer Uygulaması Arasında Bir Görüş Birlikteliği Var Mıdır?

	Olumlu	Olumsuz	Gereksiz	TOPLAM
İlkokul	90/90,6	8/8,3	16/14,9	114
Ortaokul	235/236,9	21/21,9	42/39,1	298
Lise	614/593,1	49/54,8	83/98,04	746
Üniversite	349/359,3	34/33,1	69/59,4	451
Lisansüstü	43/50,8	11/4,7	10/8,4	65

TOPLAM	331	123	220	1674
--------	-----	-----	-----	------

Ho: Eğitim düzeyleri ile uygulanan eğitim ve seminerler açısından tutum yönüyle görüş birlikteliği vardır

Hi Eğitim düzeyleri ile uygulanan eğitim ve seminerler açısından tutum yönüyle görüş birlikteliği yoktur.

$$\chi_h^2 = \sum_{i=1}^{15} \frac{(G - B)^2}{B}$$

$$\chi_h^2 = 16,05$$

$$\chi_t^2 = 2,7$$

Yorum; Ho red

Eğitim düzeyleri açısından müşterilere uygulanan eğitim ve seminer uygulaması konusunda bir görüş farklılığı vardır. Eğitim düzeyleri yükseldikçe eğitim ve seminer uygulamasına olan talep artmaktadır. Borsanın gelişmesi için eğitim ve seminer uygulaması çok önem arz etmektedir, Borsa müşterilerinin oldukça bilgisiz olduğu bir sermaye piyasasının gelişmesi çok zordur. Genel olarak bütün eğitim düzeylerindeki yatırımcılar eğitim ve seminer çalışmalarına olumlu bakmaktadırlar. Fakat eğitim ve seminerleri çeşitli nedenlerden dolayı gereksiz ve olumsuz olacağını düşünen müşteriler mevcuttur.

5-Eğitim Düzeyleri İle Müşterilere Uygulanan Komisyon Oranları Arasında Bir Görüş Birlikteliği Var Mıdır?

	Olumlu	Olumsuz	Etkilemiyor	TOPLAM
İlkokul	45/31,3	38/38,5	30/43,1	113
Ortaokul	96/82,3	89/101,3	112/113,3	297
lise	226/207,3	244/255,1	278/285,5	748
Üniversite	85/125,2	167/154,1	200/172,5	452
Lisansüstü	12/17,7	33/21,8	19/24,4	64
TOPLAM	464	571	639	1674

Ho: Eğitim düzeyleri ile uygulanan komisyon oranları açısından tutum yönüyle görüş birlikteliği vardır.

Hi: Eğitim düzeyleri ile uygulanan komisyon oranları açısından tutum yönüyle görüş birlikteliği yoktur.

$$\chi_h^2 = \sum_{i=1}^{15} \frac{(G - B)^2}{B}$$

$$\chi_h^2 = 43,2$$

$$\chi_t^2 = 2,73$$

Yorum: Ho red

Eğitim dzeyeleri ile uygulanan komisyon oranları açısından tutum yönüyle görüş birlikteliği vardır. Komisyon oranları müşterileri her açıdan etkilemektedir. Lise mezunu olan müşterilerin komisyon oranından olumsuz etkilendiklerini söyleyenlerin sayısı fazladır. Yine lise mezunu olup da olumlu etkilendiklerini söyleyen müşteri sayısı da fazladır. Müşterilerin en önemli ortak sorunlarından bir tanesi komisyon oranlarıdır,

6-Bölgeler İle Borsadaki İniş Ve ıkışlarda Paniğe Kapılma Arasında Bir Görüş Birlikteliği Var Mıdır?

	Evet	Hayır	Bazen	TOPLAM
Marmara	212/235,2	85/97,7	273/236,9	570
İç Anadolu	52/47,7	21/19,7	42/47,8	115
Karadeniz	21/36,7	23/15,2	45/37	89
Akdeniz	126/144,06	76/59,8	147/145,1	349
Ege	188/125,4	23/52,1	93/126,3	304
Doğu Anadolu	39/50,7	20/21,09	64/51,1	123
Güneydoğu Anadolu	53/51,1	39/21,25	32/51,5	124
TOPLAM	691	287	696	1674

Ho: Bölgeler arasında borsadaki iniş çıkışlarda paniğe kapılma açısından tutum yönüyle görüş birliği vardır.

Hi: Bölgeler arasında borsadaki iniş çıkışlarda paniğe kapılma açısından tutum yönüyle görüş birliği yoktur

$$\chi^2 = \sum_{i=1}^{21} \frac{(G - B)^2}{B}$$

$$\chi_h^2 = 114,26$$

$$\chi_t^2 = 21,03$$

Yorum: Ho red

Bölgeler arasında borsadaki iniş çıkışlarda paniğe kapılma açısından tutum yönüyle görüş birliği yoktur. Borsada müşterileri en fazla etkileyen olay spekülatif hareketlerdir. Bu spekülatif hareketler çoğu kez insanlar olumsuz etkilese de tesadüfi olarak ta olsa bu hareketlerden olumlu etkilenen borsa yatırımcıları da mevcuttur. Genelde bütün bölgelerdeki müşteriler borsadaki iniş çıkışlarda panik yaptıklarını söylerken bazı müşterilerde bundan olumlu etkilendiklerini belirtmişlerdir.

**7-Bölgeler İle Borsanın Yeterli Bir Kitleye Ulaşıp Ulaşmadığını
Düşüncesi Arasında Bir Görüş Birlikteliği Var Midir?**

	Evet	Hayır	TOPLAM
Marmara	339/319,3	231/250,6	570
Anadolu	67/64,4	48/50,56	115
Karadeniz	28/49,8	61/39,13	89
Akdeniz	176/195,5	173/153,4	349
Ege	234/170,3	70/133,6	304
Doğu Anadolu	37/68,9	86/54,08	123
Güneydoğu Anadolu	57/69,4	67/54,52	124
TOPLAM	938	736	1674

Ho: Bölgeler arasında borsanın yeterli kitleye ulaşip ulaşmaması açısından tutum yönüyle görüş birliği vardır.

Hi: Bölgeler arasında borsanın yeterli kitleye ulaşip ulaşmaması açısından tutum yönüyle görüş birliği yoktur.

$$\chi^2 = \sum_{i=1}^{14} \frac{(G - B)^2}{B}$$

$$\chi^2 = 121,98$$

$$\chi^2 = 12,59$$

Yorum: Ho red

Bölgeler açısından borsanın yeterli bir kitleye ulaşip ulaşmaması yönüyle görüş açısından bir görüş birlikteliği yoktur, görüş farklılığı vardır. Genelde borsanın yeterli bir kitleye ulaştığını savunanlar ağırlıkta da olsa bir görüş farklılığı söz konusudur Bölgeler arası borsanın yeterli bir kitleye ulaşip ulaşmadığı düşüncesi farklılık göstermektedir Marmara bölgesi ağırlıklı olarak borsanın yeterli bir kitleye ulaştığını savunurken, Doğu Anadolu, Karadeniz ve Güneydoğu Anadolu bölgelerindeki yatırımcılar borsanın henüz yeterli bir kitleye ulaşmadığı görüşü üzerinde yoğunlaşmaktadırlar, Akdeniz bölgesindeki yatırımcıların görüşünde bir eşitlik söz konusudur. Evet yeterli kitleye ulaşıyor diyenlerle hayır ulaşmıyor diyenler birbirine çok yakındır. Ege bölgesindeki borsa müşterileri ağırlıklı olarak borsanın yeterli bir kitleye ulaştığını görüşü üzerinde yoğunlaşmışlardır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Gelişmekte olan ülkelerin ekonomik kalkınmalarını sağlayacak en önemli unsurlardan birisi, kuşkusuz sermayedir. Sermaye, o ülkenin iktisadi faaliyetleri sonucunda oluşan birikimler ve tasarruflardır. Tasarrufların etkin, verimli, yerli yerinde ve karlı yatırım alanlarına yönlendirilmesi, ekonomik kalkınmanın hızlanmasını sağlayabilir. Türkiye’de sermaye piyasaları geliştirmekte olan bir piyasadır. Bu piyasanın etkin bir hale getirilmesiyle birlikte makro ekonomik hedefler; büyüme, istihdam, ithalat ve ihracat, paranın daha aktif hale gelmesi gibi ülkemiz için çok önemli olan rasyolar etkin hale gelecektir. Sermaye piyasaları tasarrufları yatırıma yönlendirmelerinden dolayı ekonomik kalkınmayı ya da büyümeyi hızlandırıcı bir işleve sahiptirler. Ayrıca sermaye piyasaları, sanayiye ucuz maliyetli fon sağlarken, tasarruf sahiplerine de yüksek kazanç sağlayabilmektedir. Tasarruf sahiplerinin birikimlerini sermaye piyasalarında değerlemeye başlamaları ile birlikte, portföy ve portföy yönetimi ile ilgili konular daha çok önem kazanmaya başlamıştır.

Türkiye’de yedi coğrafik bölgede faaliyet gösteren aracı kurumlar bazında yapılan müşteri tutumuna ilişkin anket, müşterilerin genç, bilinçsiz, borsa yatırım bilgileri eksik ve subjektif kararlar alan bir yapıyı göstermektedir. Ayrıca bölgeler arasında eğitim ve gelir düzeyi açısından tutum yönüyle farklılıklar tespit edilmiş olması yatırım aracı olarak borsanın günümüzde yeterince derinliğe sahip olmadığı şeklinde de yorumlanabilir. Çalışma hipotezinin doğrulanması yönüyle bu bilgiler önemlidir ancak ülke ekonomisinde oldukça önemli bir yere sahip olması beklenen borsanın, borsa müşterilerinin bilinçlendirilmesi ekonomi açısından bir kazanç olacaktır.

Menkul kıymetlere yatırım, belirli amaçları gerçekleştirmek için yapılmaktadır. Türkiye ekonomisinde önemli bir yer teşkil eden menkul kıymet borsalarının daha aktif hale getirilmesi, daha kapsamlı ve dinamik hale getirilmesi için borsa müşterilerinin ve yatırım uzmanlarının çok iyi eğitilmesi gerekmektedir. Menkul Kıymet Borsalarında işlem yapan müşterilerin bilinçlendirilmesi, eğitim ve seminer uygulamalarına katılmaları toplam kalite yönetimi açısından da çok önemli bir yer teşkil etmektedir. Borsa aracı kurumlarının müşteri odaklı çalışarak, toplam kalite yönetimine verecekleri önem, müşteri hizmetleri, müşteri bilinçlendirme ve eğitim seminerleri, borsayla ilgili çeşitli alanlarda yapılacak çalışmalar müşteri hizmetlerinin ana hedeflerini teşkil etmektedir. Ekonomik kriz dönemlerinde müşteri diyalogu ve ikili ilişkilerin borsa müşterilerinin motivasyonları üzerinde olumlu etkiler yapacaktır. Kriz dönemlerinde ne yapacağına bilmeyen yatırımcılar yanlış kararlar vererek zarar etmeleri kaçınılmazdır.

Türkiye’de borsa müşterileri bilinçli mi? Borsa müşterileri spekülâtif hareketlerden nasıl etkilenebiliyorlar? Borsa müşterileri hırslarına nasıl yeniliyorlar? Borsa müşterileri hisse senetleriyle inatlaşma uğruna nasıl para kaybediyorlar?,....vb gibi konular borsa yatırımcılarının sıklıkla karşılaştıkları sorunlardır. Borsa müşterilerine hisse senedi alıp satarken yön vermek tek başına bir çözüm değildir. Önemli olan borsa müşterilerinin temelden eğitilip gerektiği durumlarda mantıklı kararın nasıl verilmesi gerektiğini göstermektir. Burada müşterilere yön veren yatırım uzmanlarına, brokerlara, dealerlara, portföy yöneticilerine çok önemli görevler düşmektedir. Her şeyden önce ilk başta müşterilerin yatırımlarına yön veren bu insanların çok kapsamlı eğitilmeleri, eğitim düzeylerinin ve lisanslarının bu alanda olmasına özen gösterilmelidir. Yetersiz insanların menkul kıymet borsalarında görev almaları borsanın gelişmesini engelleyen faktörlerin başında gelmektedir.

KAYNAKÇA

- 1- BEKÇİOĞLU Selim “**Hisse Senetlerinin Riskliliği**” İstanbul Üniversitesi, İşletme Fakültesi Dergisi, Yıl 10, 1984,
- 2- BOLAK Mehmet, “**Sermaye Piyasası Menkul Kıymetler ve Portföy Analizi**” Beta Basım Yayın A.Ş., İstanbul, 1991
- 3- ÇÖMLEKÇİ Necla “ **Temel İstatistik İlke ve Teknikleri**” Bilim Teknik Yayınevi, 1998,
- 4- KARSLI Muharrem, “**Sermaye Piyasası Borsa Menkul Kıymetler**” İrfan Yayıncılık, 1994
- 5- KAZGAN Haydar “ **Galata Bankerliği**” TEB yayını, İstanbul, 1991
- 6- **Sermaye Piyasası ve Borsa Temel Bilgiler Klavuzu**, İMKB, İstanbul, 1997,
- 7- UĞUZ Murat “**Menkul Kıymetler Seçimi ve Yatırım Yönetimi**” Mali ve Ekonomik Yayınlar, İstanbul, 1990